

dam 6 $\frac{1}{2}$ %; Duitsland 10 %; Zuidhollandse Eilanden 6 %; elders 16 $\frac{1}{2}$ %.

26) Uit de Schielandse ambachten kwam, vóór 1770, ongeveer de helft, daarna een derde van alle immigranten. Naar de Delflandse ambachten vertrok, vóór 1770, ca. 22 % van alle emigranten. Daarna nam de trek naar Delfland zeer af en waren de percentages immigranten uit Delfland en emigranten naar Delfland ongeveer gelijk.

27) In 1632 werden er te Zoetermeer 274 huizen geteld, in 1732 waren het er 164. Te Zegwaard stonden in 1632 318 huizen, in 1732 nog 229. „De groote vermindering der woningen wierd grootelijks veroorzaakt, door dien de uitveeningen van tijd tot tijd ophielden” („Nederl. Stad- en Dorp Beschrijver”, VII, Zoetermeer en Zegwaard, p. 9.). Het aantal opgegeven inwoners van Zoetermeer was in 1622 1649, in 1795 749. Te Zegwaard waren in 1622 2099 inwoners, in 1795 946.

28) Emigratie naar Hillegersberg had vooral plaats uit de dichtstbijgelegen dorpen als Ouderkerk, Lekkerkerk, Berkwoude, Krimpen en Streefkerk.

29) Het aandeel van de stad Rotterdam in de immigratiebeweging te Hillegersberg was in de 18de eeuw gemiddeld ca. 6 %. Er is een geleidelijke stijging waarneembaar, zowel absoluut als relatief. In het begin van de eeuw werden er bijna geen indemniteitsacten ingeschreven, afkomstig uit Rotterdam. Aan het einde der eeuw maakten deze inschrijvingen bijna 13 % uit van het totaal. Alleen in de periode 1771–1780, juist die jaren, waarin de immigratiebeweging als geheel op een hoogtepunt stond, waren er weinig Rotterdammers onder de inkomelingen. De emigratie naar Rotterdam was procentueel groter dan de immigratie uit Rotterdam, maar aan het einde der eeuw was een evenwichtstoestand ontstaan.

30) In het Personeel Kohier van 1742 staan 63 boeren geregistreerd. In 1804 was, bij een verminderde bevolking, het aantal boeren gestegen tot 85.

31) Verkoopconditiën Hillegersberg, 26.6.1715. Gifteboek Hillegersberg 3.12.1715 (Erfgenamen van Pieter Steenlack aan Johan Verstolk, koopman te Rotterdam).

32) In het Gifteboek van Hillegersberg wordt deze herberg op 15.5.1739 beschreven als „Huys met verscheide kamers en vertrekken, koets- en wagenhuys, stallinge en kookhuysje, moestuyn, laen en turffhuys”.

33) Zie Dirk Smits „De Rottestroom” (1750), p. 91.

34) Personeel Kohier, 1742, no. 67 (Achterweg).

35) De gemiddelde tax van het gehele ambacht was in 1632 1 gulden 4 stuiver. In de venen achter Bergschenhoek was de gemiddelde tax beneden 1 gulden; ten zuiden van het Dorp 1 gulden 16 stuiver (niet meegerekend de hoog aangeslagen kruitmolen aan de Schie).

36) De gemiddelde tax van het gehele ambacht werd in 1732 verhoogd tot 2 gulden 13 stuiver. In de venen achter Bergschenhoek werd de gemiddelde tax gebracht op 1 gulden 6 stuiver, in Ommoorden op 1 gulden 13 stuiver. Langs de weg van Bergschenhoek naar Hillegers-